

Liufvafės asas Erichas Hartmanas (*Erich Hartmann*).

1 skyrius

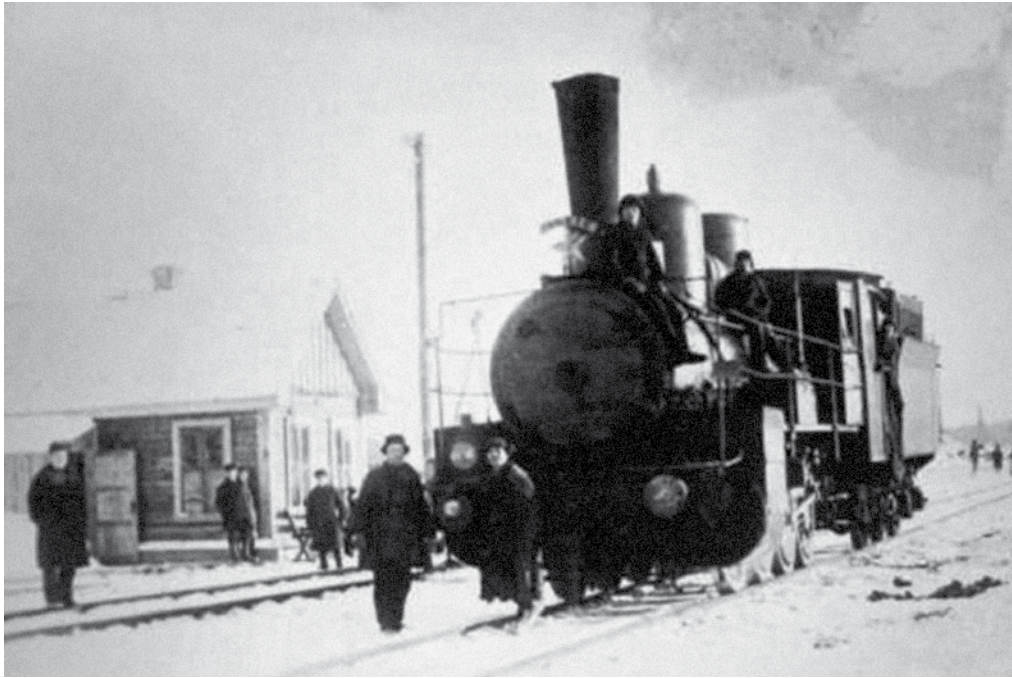
PASAULIS YRA NUOLATINIAME
SĄMOKSLE PRIEŠ DRĄSUOLĮ.
ARMIJOS GENEROLAS
DAGLAS MAKARTURAS

HEROJAUS REIKŠMĖ

Praėjus aštuoneriems metams po Antrojo pasaulinio karo, Urale esančiame Degtiarkos lageryje kamuojami vokiečių kareiviai nesitikėjo likti gyvi. Kerštingos rusų vyriausybės palaidoti Rusijos gelmėse, neturintys jokių kareivio ir žmogaus teisių, pusiau užmiršti namie, buvo visiškai pražuvę žmonės. Įprastinėje kalėjimo tikrovėje jų požiūris į gyvenimą retai pakildavo aukščiau stoiškos apatijos.

Tačiau vieną 1953 metų spalio rytą pasklido gandas, jog atvyko vienas vokiečių belaisvis, kuris įskėlė vilties kibirkštį. Majoras Erichas Hartmanas turėjo ypatingų dvasios savybių, kurios buvo pajėgios uždegti pažemintų ir skriaudžiamų belaisvių širdis. Šis vardas pažnibždomis buvo tariamas Degtiarkos barakuose. Jo atvykimas tapo reikšmingu įvykiu. Juk visų laikų geriausias asas naikintuvo pilotas Erichas Hartmanas buvo nusipelnęs paties aukščiausio Vokietijos apdovanojimo – Riterio kryžiaus su briliantais. Bet ši ypatinga didvyriškumo apraiška belaisviams neturėjo didelės svarbos. Jiems Hartmanas buvo didvyris kitų, daug ilgesnių kautynių, kuriose jis jau daugelį metų kovojo su sovietų slaptąja policija. Jis buvo pasi-priešinimo simbolis.

Tikroji Hartmano kaip žmogaus ir lyderio vertė atsiskleidė, kai buvo atgabentas į Degtiarką. Kai kalėjimo sunkvežimis, keldamas dulkių debesį, įvažiavo pro vartus, visi šio katorgininkų lagerio kaliniai išbėgo iš barakų ir prigludo prie spygliuotosios vielos tvoros. Tam debesiui išsisklaidžius, atvežtieji, budriai stebimi ginkluotos sargybos, pradėjo lipti lauk. Tvirtas vidutinio ūgio žmogus skvarbiomis mėlynomis akimis ir šiaudų spalvos plaukų kuokštu stovėjo grupėje skarmaluotų belaisvių, apsilkęs tokiais pačiais kaip visų beformiais drabužiais. „Tai jis! – šūktelėjo vienas iš stovinčių prie spygliuotosios vielos užtvaros belaisvių. – Tai Erichas Hartmanas!“ Purvina minia už užtvaros prapliupo sveikinimo šūksniais.

Degtiarkos stotis – ten likimas buvo nubloškęs E. Hartmaną.

Žmonės šaukė, mojavo rankomis kaip aistruoliai per futbolo rungtynes. Šviesiaplaukis vyriškis nusišypsojo ir taip pat pamojavo jiems ranka sukeldamas naują džiugesio priepuolį. Susinervinę sargybiniai paskubėjo suvaryti Hartmaną ir jo draugus už spygliuotosios vielos barjero. Ginkluotieji rusai taip pat buvo girdėję apie Hartmaną. Kaip ir visko netekę Degtiarkos kaliniai, jie žinojo, jog atvyko tikrasis lyderis, vienas iš brangiausių Sovietų Sąjungos belaisvių, taigi ir keliantis aibę problemų.

Erichas Hartmanas buvo nesutaikomo pasipriešinimo pavyzdys. Dėl to, rengdamas bado akcijas, keletą kartų atsidūrė prie mirties ribos. Ir praėjusiais metais jo priešinimasis baigėsi atviru maištu Šachtose. Buvę vokiečių kareiviai, vadinami karo nusikaltėliais, buvo paversti rusų anglių kasyklų vergais. Erichas Hartmanas atsisakė dirbti. Dėl to lageryje kilo maištas, kuris vėliau įkvėpė visus Rusijoje esančius vokiečius.

Tai ypatinga istorija. Tokias mėgsta kaliniai, kurie negali pabėgti, kurių gyvybinė energija senka dėl kasdienio priešinimosi dehumanizavimo procesui. Kaliniai nušlavė Šachtų rusų komendantą ir sargybą, iš vienvietės kameros draugai išvadavo Hartmaną. Jis daugelį vokiečių kariškių šaltakraujiškai atkalbėjo nuo mėginimų pabėgti. Vietoj to Hartmanas pareikalavo, kad atvyktų tarptautinė komisija ištirti padėtį Šachtų lageryje. Įsūtę rusai nedrįso nužudyti Hartmano, tačiau įmetė jį į kito – Novočerkasko

lagerio – vienutę. Kai kurie jo maišto draugai buvo perkelti į Degtiarką ir atsinešė ten šio maišto istoriją.

Griežtojo režimo Degtiarkos lageris gyveno pagal itin griežtus įstatymus, bet vis dėlto kaliniai išdrįso šūksniais pasveikinti Hartmaną. Urale, netoli Sverdlovsko, esanti Degtiarka turėjo specialaus režimo bloką, kalėjimą kalėjime, kuriame laikyti svarbūs vokiečių belaisviai. Ten buvo sukišti dvylika vokiečių generolų, įžymių vokiečių giminių nariai ir tokie „karo nusikaltėliai“ kaip Erichas Hartmanas. Rusų akyse šis blondinas, kuriam tokias triukšmingas sutiktuves surengė ypatingojo bloko gyventojai, nebuvo karys, vykdamas pareigą pagal savo šalies įstatymus bei bendrąsias karo tradicijas ir kodeksus. Dėl nenuilstamo priešinimosi sovietų slaptajai policijai jis buvo „pasmerktas“ juokdariško sovietinio teismo kaip karo nusikaltėlis.

Erichą Hartmaną 1945 metais perdavė rusams amerikiečių tankų padalinys, kuriam asas pasidavė drauge su liuftvafės 52-ajai naikintuvų eskadrai priklausančia savo grupe. Jis nuolat atsisakinėjo dirbti rusams ar bendradarbiauti su jų marionetėmis – Rytų Vokietijos tarnybomis. Tas priešinimasis truko šešerius metus, nepaisant grasinimų, apgaulės ir mėginimų papirkti. Hartmanas netgi atsisakė siūlymo nedelsiant jį gražinti į Vakarų Vokietiją, į šeimą, jei tik sutiks tapti sovietų šnipu. Po šešerių metų sovietai suprato, kad Hartmanas niekada nesutiks su jais bendradarbiauti. Tada buvo atiduotas teismui kaip karo nusikaltėlis ir nuteistas 25 metams katorgos darbų. Atsakydamas į tai Hartmanas paprašė jį sušaudyti. Sovietai nusprendė kitaip – skirti tą siaubingą žmogaus charakterio išbandymą.

Kiekviename žingsnyje vokiečiai patirdavo sielą draskančių pažeminimų, tad daugelis palūžo. Amerika vėliau pati patyrė panašaus kalinimo košmarą, kai daugybė jos sūnų buvo panašiai azijiečių komunistų paversti „karo nusikaltėliais“. Net atrodęs neįveikiamas Erichas Hartmanas turėjo savo tvirtybės ribą. Tie, kurie sovietų kalėjimuose praleido daugelį metų, tikina, kad bet koks žmogus panašiomis sąlygomis turi savo ištvermės ribas. Vyriausieji generolai Rusijoje pasirodė ne tvirtesni už eilinius. O kai jie palūždavo, tai atrodė itin niekingai. Kovoje su NKVD karininkai niekuo nepasirodė pranašesni už eilinius. Amžius, patirtis, šeimos tradicijos ar išsimokslinimas – įprastiniai veiksniai, lemiantys charakterio ir intelekto raidą, – beveik niekuo negelbėjo nuo dorovinio naikinimo.

Tas, kuris ištvėrė tokias kančias geriau ir ilgiau, galios sėmėsi iš vieno ar dviejų šaltinių. Rusų nelaisvėje tvirtu asmeniniu bastionu tapo religija.

Religinis žmogus, nepaisant jo tikėjimo, kilmės, galėjo priešintis kalėjimo prižiūrėtojams. Įsitikinimo suvokimas ar aklas fanatizmas neturėjo reikšmės. Taip pat įstengė savo vidinę visumą išsaugoti tie, kurie buvo gyvenę visiškai harmoningoje šeimoje, nes nenukrypstamai tikėjo, kad namuose šeimos jų laukia. Šie žmonės nusikalė šarvus iš savo meilės. Erichas Hartmanas priklausė kaip tik šiai grupei. Kai jis kamavosi sovietų vergijoje, žmona Uršula, arba Uš, kaip ją vadino, buvo moralinių ir dvasinių jėgų šaltinis. Kai sovietinio kalėjimo juoda uždanga atskyrė jį nuo viso kito pasaulio, žmona liko sielos šviesa. Uš niekada neišdavė Ericho, visada buvo jo paties dalis. Be jos nebūtų dešimt metų ištvėręs sovietų kalėjimuose, nebūtų atgimęs naujam gyvenimui.

Bendru nelaisvės draugų pripažinimu, Erichas Hartmanas buvo ne tik pats tvirčiausias žmogus, patekęs į sovietų nagus. Jis priklausė elitinei tikrų lyderių grupei.

Uš (Uršula).

Alfredas Hartmanas
su sūnumis
Alfredu ir Erichu.

Kai Vokietija virto griuvėsiais, o visi karo kodeksai buvo atmesti į šalį, vokiečių belaisviai pripažino tik tuos lyderius, kurie patys iškilo iš jų aplinkos. Paprastai tai buvo geriausi iš geriausių. Laipsniai ir apdovanojimai ten neturėjo reikšmės. Taip pat ir amžius bei išsimokslinimas. Negelbėjo jokios gudrybės ir išmonės. Rusų kalėjimuose sėdėjo išdavikai generolai ir puikūs puskarininkiai, nesugniuždomi eiliniai. Jie kalėjo drauge su pasidavėliais generolais. Tačiau tie lyderiai, kurie iškilo patys, buvo geriausi vokiečių tautos atstovai charakteriais, valios tvirtybe ir ištvėrme.

Kai Erichas Hartmanas pateko į sovietų nagus, jam buvo sukakę vos dvidešimt treji metai. Ir, nepaisant, kad labai jaunas spėjo pakilti į pačią šlovės viršūnę, jis įstengė pats ištvėrti visus išbandymus ir, dešimt metų kalėdamas siaubingomis sąlygomis, tapo tvirtumo pavyzdžiu savo tėvynainiams. Labai retai galima rasti senovės istorijoje tokių ilgų mėginimų palaužti didvyrį. Ir tiesiog niekada – šiuolaikinėje istorijoje. Hartmano elgesys nežmoniškoms sąlygoms geriau patvirtina jo didvyriškumą nei visi apdovanojimai. Hartmano jėgos ištakos glūdėjo NKVD nepasiekiamoje tolybėje. Tie šaltiniai buvo jo šeima, auklėjimas laisvės dvasia, natūrali drąsa, stiprinama nuostabios moters – jo žmonos – nemarios meilės.

Erichas paveldėjo geriausius savo tėvų bruožus. Tėvas buvo ramus, kilnus vyriškis, deramas senųjų laikų europiečio gydytojo pavyzdys. Jis nuoširdžiai rūpinosi artimaisiais ir nestokojo praktinės išminties. Tai bruožai,